

ZAMEK
KRÓLEWSKI
NA WAWELU

**NARZEDZIA
DLA NAUCZYCIELI**

1. PRZEDSTAWIENIE KAZIMIERZA WIELKIEGO	str 1
2. FUNDACJE KRÓLEWSKIE	str 2 - 4
3. ZŁOTNICTWO Z FUNDACJI KRÓLEWSKICH	str 5 - 7

PRZEDSTAWIENIE KAZIMIERZA WIELKIEGO

30 kwietnia 1310 roku przyszedł na świat syn Władysława Łokietka i Jadwigi, księżnej kaliskiej. Jako dziesięcioletek brał udział w niezwyklej uroczystości, która miała miejsce w katedrze krakowskiej, kiedy 20 stycznia 1320 roku jego ojciec, dotychczas książę krakowski i władca innych dzielnic, został koronowany na króla Polski. Tego samego zaszczytu Kazimierz dostąpił trzynaście lat później. 25 kwietnia 1333 roku to na jego głowę nakładana była korona królewska. Do tego czasu królewicz wychowywał się na dworze, obserwując rządy ojca i ćwicząc się w rycerskim rzemiośle o wiele bardziej niż w czytaniu i pisaniu. Nie przeszkodziło mu to w zdobyciu umiejętności skutecznego i mądrego rządzenia. Kazimierz, ostatni król z dynastii Piastów, zyskał przydomek Wielki oraz miano jednego z najważniejszych władców w historii Polski. W czasach jego panowania Królestwo Polskie poszerzyło swoje terytorium, a władca sprawnie przeprowadził cały szereg reform gospodarczych, administracyjnych, skarbowych i wojskowych, otaczając opieką Kościół i ludzi wykształconych.

1. Jakie reformy w czasie swoich rządów wprowadził Kazimierz Wielki?

2. Jak zmienił się obszar Królestwa Polskiego za czasów rządów Kazimierza Wielkiego? Jakie ziemie zostały przyłączone w jego granice?

3. Od północy królestwo Kazimierza Wielkiego graniczyło z ziemiami zajęтыми przez Zakon Krzyżacki. Jak układała się stosunki polityczne króla Polski z Krzyżakami?

FUNDACJE KRÓLEWSKIE

Dzięki znacznym wpływom finansowym do królewskiego skarbcza Kazimierz Wielki mógł podejmować różnorodne inwestycje i fundacje. O wielu z nich donoszą kronikarskie zapiski Janka z Czarnkowa i Jana Długosza. Dziejopisarze wyliczyli, że z inicjatywy króla powstały 53 zamki a 27 miast ufortyfikowano murami obronnymi. Zostały one zlokalizowane w miejscach najbardziej narażonych na ataki z sąsiednich ziem. Prócz murów obronnych, wież i baszt ważne było też ich położenie. Fortyfikacje z reguły budowano na wzniesieniach (skałach lub pagórki pagórkach) w pobliżu traktów komunikacyjnych (dróg lub rzek). Dzięki wysokiemu usytuowaniu zamku jego załoga mogła kontrolować położony wokół obszar i w razie ataku skutecznie zapewnić ochronę jego mieszkańcom.

1. Dlaczego Kazimierz Wielki fundował zamki? Jakie funkcje miały one pełnić? A może mieszkasz w pobliżu takiego miejsca? Potrafisz je opisać? Z jakich elementów składał się zamek?

2. Czy z fundacji królewskich powstały jeszcze jakieś umocnione miejsca, np. miasta? Czy potrafisz wymienić te miejscowości, w których znajdują się fundacje, które powstały w czasach Kazimierza Wielkiego? Może mieszkasz w jednej z nich lub w jej pobliżu?

3. Król sfinansował także inne przedsięwzięcia niezwiązane z obronnością. Czy potrafisz je wymienić?

ZŁOTNICTWO Z FUNDACJI KRÓLEWSKICH

Inne liczne fundacje Kazimierza Wielkiego są poświadczane przez napisy, jakie zostały na nich umieszczone (tzw. inskrypcje) lub wspomniano o nich w dokumentach fundacyjnych.

Dzięki hojności króla powstało także kilka wysokiej klasy artystycznej przedmiotów przeznaczonych przede wszystkim do użytku kościelnego, czyli paramentów i naczyń liturgicznych. Kazimierz Wielki obdarowywał wybrane kościoły i klasztory kielichami liturgicznymi lub relikwiarzami, które obecnie można określić mianem skarbów. Te wyroby rzemiosła artystycznego powstały w warsztatach złotników, którzy w swojej pracy oprócz złotego kruszcu wykorzystywali takie techniki jak odlew, kucie, repusowanie, rytowanie, niello, emalia, złocenie czy kameryzowanie.

Przyjrzyj się kielichowi, który został ufundowany przez Kazimierza Wielkiego dla kościoła pw. Najświętszej Marii Panny i św. Wojciecha w Trzemesznie.

1. Spróbuj przetłumaczyć napis, który znajduje się na stopie kielicha:
KASIMIRVS REX POLONIE CONPARAVIT ANNO DOMINI M CCC LI.
O czym informuje jego treść?

2. Stopa i nodus kielicha pokryta jest spiralnym motywem liści akantu, motywami roślinnymi oraz medalionami z przedstawieniami świętych. Wskaż które elementy dekoracji są charakterystyczne dla stylu romańskiego, a które dla stylu gotyckiego?

3. Które z technik dekoracyjnych przedmiotów metalowych zostały wykorzystane przy zdobieniu tego kielicha?

ODLEW

Technika wykonywania przedmiotów, przede wszystkim metalowych, polegająca na wlewaniu w przygotowaną formę płynnego metalu. Po odpowiednim czasie metal zastyga w wybrany kształt i jest wyjmowany z formy.

KUCIE

Technika obróbki metalowych przedmiotów polegająca na uderzaniu w obrabiany przedmiot narzędziami, by nadać mu kształt.

REPUSOWANIE

Technika obróbki metalowych przedmiotów polegająca na uderzaniu narzędziami w przedmiot po jego wewnętrznej stronie, by na powierzchni ukazał się wzór.

RYTOWANIE

Sposób zdobienia przedmiotów metalowych polegający na odejmowaniu części metalu z powierzchni przedmiotu w ten sposób, by powstał wklęsły wzór.

NIELLO

Technika zdobienia metalowych przedmiotów polegająca na wtarceniu pasty wykonanej z siarczków srebra, miedzi i ołowiu, w wyrytowany wzór. Konieczne jest wyszlifowanie powierzchni, by uzyskać granatowy lub czarny rysunek oraz błyszczące tło.

EMALIA

Technika zdobienia polegająca na pokrywaniu wybranych powierzchni metalowych przedmiotów szklistymi powłokami (mieszanka piasku, kredy, gliny, boraksu oraz pigmentów).

ZŁOCENIE

Pokrywanie przedmiotów warstwą złota.
kameryzowanie – technika zdobienia przedmiotów metalowych polegająca na wprawianiu w ich powierzchnię kamieni szlachetnych lub innych ozdób.

ZAMEK
KRÓLEWSKI
NA WAWELU

